

Warszawa, 17 kwietnia 2014 r.

MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI

HORzg 0703-*66*/2014

Pan
Zbigniew Dolata
*Przewodniczący Podkomisji
nadzwyczajnej do spraw
monitorowania realizacji
programu upraw roślin
motylkowych,*

Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Przewodniczący,

W odpowiedzi na pismo RRW 07N-0141-17-2014 z dnia 4 kwietnia br. w sprawie przekazania informacji o kontynuacji programu wsparcia upraw roślin motylkowatych w latach 2015 – 2020, jak też możliwości przedłużenia realizacji rządowego programu wieloletniego „*Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach*” na lata 2016-2020 w załączeniu przekazuję 10 egzemplarzy opracowania.

Jednocześnie informuję, że na adres krrw@sejm.gov.pl została wysłana wersja elektroniczna opracowania.

Zał. 10 egzemplarzy

Z powrotem
Z up. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
PODSEKRETARZ STANU

Krystyna Gurbieł

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Informacja o kontynuacji programu wsparcia upraw roślin bobowatych

MATERIAŁ DLA PODKOMISJI NADZWYCZAJNEJ DO SPRAW MONITOROWANIA REALIZACJI PROGRAMU UPRAW ROŚLIN MOTYLKOWYCH

Akceptował:

Z up. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
PODSEKRETARZ STANU

Krystyna Gurbiel

Warszawa, 17 kwietnia 2014 r.

Materiał został przygotowany przez
Departament Hodowli i Ochrony Roślin oraz
Departament Płatności Bezpośrednich MRiRW.

1. Informacja o kontynuacji programu wsparcia upraw roślin motylkowych w latach 2015-2020.

1.1 Płatności bezpośrednie

W latach 2015 – 2020, zgodnie z nowymi przepisami dotyczącymi systemu płatności bezpośrednich, w sektorze m.in. roślin wysokobiałkowych będzie możliwe stosowanie tzw. płatności związanej z produkcją. Jest to wsparcie podobne w swym charakterze do wsparcia specjalnego (realizowanego obecnie na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009), choć różniące się od niego w zakresie niektórych aspektów wdrożeniowych.

Państwo członkowskie, które przewiduje stosowanie takiego wsparcia zobowiązane jest przedstawić Komisji Europejskiej, w terminie do dnia 1 sierpnia 2014 r., notyfikację informującą o sektorach wybranych do objęcia taką pomocą oraz o decyzjach dotyczących zasad implementacji wsparcia w poszczególnych sektorach.

Szczegółowe regulacje dotyczące wdrożenia płatności związanych z produkcją znalazły się w następujących aktach unijnych:

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009,
2. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr .../... z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie uzupełnienia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz zmiany załącznika X do tego rozporządzenia,
3. Rozporządzenie wykonawcze Komisji określające przepisy wykonawcze do rozporządzenia (UE) nr 1307/2013 ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej (obecnie w fazie projektu).

Zgodnie z powyższymi regulacjami, wsparcie związane z produkcją można przyznawać następującym sektorom i rodzajom produkcji rolnej: zboża, nasiona oleiste, rośliny wysokobiałkowe, rośliny strączkowe, len, konopie, ryż, orzechy, ziemniak skrobiowy, mleko i przetwory mleczne, nasiona, mięso baranie i mięso kozie, wołowina i cielęcina, oliwa z oliwek, jedwabniki, susz paszowy, chmiel, burak cukrowy, trzcina cukrowa i cykoria, owoce i warzywa oraz zagajniki o krótkiej rotacji.

Planowane instrumenty wsparcia mogą zostać wdrożone wyłącznie w celu stworzenia zachęty do utrzymania obecnych poziomów produkcji, a także realizowane mogą być jedynie w ramach zdefiniowanych limitów ilościowych bazujących na określonych powierzchniach, plonach lub liczbie zwierząt.

Zgodnie z regułą zakazu podwójnego finansowania, płatność związana z produkcją nie może być przyznawana, jeżeli inny rodzaj wsparcia unijnego, o który ubiega się rolnik ma taki sam cel jak wsparcie związane z produkcją. Cel ten to utrzymanie poziomu produkcji w sektorze. Wszelkie zmiany decyzji w sprawie zastosowania płatności związanych z produkcją mogą być dokonane raz w ciągu perspektywy finansowej, tj. do dnia 1 sierpnia 2016 r. ze skutkiem od 2017 r.

Biorąc pod uwagę sytuację poszczególnych sektorów produkcji rolnej w Polsce oraz rekomendację instytutów badawczych i ośrodków naukowych współpracujących z Ministerstwem, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi rozważa możliwość uruchomienia płatności związanej z produkcją m.in. w sektorze roślin wysokobiałkowych i przeznaczenia na ten cel nawet do 2% koperty krajowej. Oznacza to, że na wsparcie do upraw tych roślin w latach 2015 – 2020 przeznaczonych może zostać łącznie ok. 403 mln euro. Maksymalne wysokości kopert finansowych na poszczególne lata nadchodzącej perspektywy finansowej, które mogą zostać przeznaczone na realizację płatności w sektorze upraw roślin wysokobiałkowych przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Maksymalna kwota płatności związanej z produkcją w latach 2015-2020 w sektorze roślin wysokobiałkowych [mln EUR]

Lata	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Razem 2015-2020
Kwota	67,6	67,9	68,3	68,7	69,1	61,2	402,8

Źródło: Opracowano w Departamencie Płatności Bezpośrednich MRiRW

W odniesieniu do szczegółów realizacji płatności związanej z produkcją w sektorze roślin wysokobiałkowych, w tym takich zagadnień jak warunki kwalifikowalności czy lista gatunków roślin objętych wsparciem, należy wyjaśnić, że w chwili obecnej trwają prace analityczne nad tymi zagadnieniami, których rezultatem będą przepisy odpowiednich krajowych aktów prawnych.

1.2 Zazielenienie

W odniesieniu do możliwości wsparcia uprawy roślin wysokobiałkowych w nowej perspektywie finansowej należy również wspomnieć o regulacjach dotyczących konieczności utrzymywania tzw. obszarów proekologicznych. Jest to związane z wprowadzeniem od 2015 r. nowego komponentu systemu płatności bezpośrednich - tzw. płatności za praktyki rolnicze korzystne dla klimatu i środowiska, czyli zazielenienia, które ma na celu dalsze wzmocnienie funkcji środowiskowej instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej. Zazielenienie będzie miało charakter obowiązkowy i obejmować będzie trzy praktyki: dywersyfikację upraw, utrzymanie trwałych użytków zielonych oraz utrzymanie obszarów proekologicznych (EFA).

Trzecia z praktyk zazielenienia polegać będzie na przeznaczaniu w gospodarstwach posiadających powyżej 15 ha gruntów ornych 5% (w późniejszym okresie prawdopodobnie 7%) powierzchni gruntów ornych na tzw. obszary proekologiczne. Lista obszarów z której państwo członkowskie powinno wybrać jeden bądź więcej obszarów uznanych w danym państwie członkowskim za obszary EFA obejmuje m.in. uprawy wiążące azot oraz międzyplony. MRiRW prowadzi obecnie prace mające na celu ustanowienie listy obszarów, które w Polsce będą uznawane za obszary proekologiczne.

Ponadto wyłączone z obowiązku utrzymania obszarów proekologicznych EFA będą gospodarstwa, w których ponad 75% gruntu ornego jest objęte uprawami strączkowymi (leguminous crops) lub uprawami strączkowymi w połączeniu z trawami, innymi paszami zielnymi lub gruntami odlogowanymi, pod warunkiem, że pozostałe grunty orne w gospodarstwie nie przekraczają 30 ha.

1.3 Działania rolnośrodowiskowo-klimatyczne

W odniesieniu do upraw roślin wysokobiałkowych należy również wspomnieć o możliwościach wynikających z działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego w ramach PROW 2014-2020, gdzie planuje się wdrożenie pakietu „Rolnictwo zrównoważone”. Jednym z wymogów w ramach tego pakietu jest zastosowanie prawidłowego doboru i następstwa roślin. Kwestia ta szczegółowo zostanie doprecyzowana na poziomie przepisów krajowych. Niemniej jednak należy zauważyć, że nie ma przeszkód, aby rośliny strączkowe były brane pod uwagę przy konstruowaniu prawidłowego płodozmianu.

2. Informacja o kontynuacji Programu Wieloletniego pod nazwą „Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach” na lata 2016-2020

Program Wieloletni „*Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach*” rozpoczął się w 2011 r. i będzie realizowany do końca 2015 r. Celem programu jest przyczynienie się do zwiększenia zainteresowania uprawą krajowych gatunków roślin strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych, zwiększenie ich udziału w strukturze zasiewów oraz wykorzystanie do produkcji pasz dla zwierząt monogastrycznych i przeżuwaczy.

Program jest realizowany przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa PIB w Puławach, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Instytut Genetyki Roślin w Poznaniu oraz Instytut Technologiczno-Przyrodniczy w Falentach.

W okresie od sierpnia 2011 r. do grudnia 2013 r. czyli w pierwszej połowie realizacji programu (2,5 roku) wykonawcy programu osiągnęli założone na ten okres cele.

Do chwili obecnej najbardziej istotnymi efektami i osiągnięciami programu są:

1. Opracowanie metody skracającej proces hodowli odmian grochu poprzez uzyskiwanie 3-4 pokoleń roślin w roku;
2. Wytworzenie materiałów wyjściowych do hodowli odmian bobiku samokończącego, niskotaninowego o niepekającej okrywie nasion;
3. Porównanie produktywności i efektów ekonomicznych w technologiach nisko-, średnio i wysokonakładowej w uprawie lubinu;
4. Porównanie wartości przedplonowej roślin strączkowych dla zbóż ozimych i rzepaku ozimego w różnych regionach Polski;
5. Zidentyfikowanie patogenów grzybowych zasiedlających nasiona strączkowych pochodzących z różnych regionów kraju i stworzenie banku patogenów;
6. Oznaczenie wartości pokarmowej rodzimych źródeł białka i obecnych w nich związków antyżywnościowych oraz porównanie z zapotrzebowaniem pokarmowym zwierząt monogastrycznych;
7. Optymalizacja składu koncentratów wysokobiałkowych jako elementu pasz pełnoporcjowych dla zwierząt monogastrycznych oraz wstępna ocena ich przydatności jako alternatywy dla pasz opartych o śrutę sojową dla różnych gatunków zwierząt w warunkach gospodarstw rolnych;

8. Ocena procesu ekstruzji dla nasion grochu i łubinu oraz ocena wpływu enzymu fitazy na wykorzystanie przez drób i świnie pasz z udziałem nasion łubinów;
9. Przebadanie odmian łubinu wąskolistnego pod kątem udziału energii metabolicznej oraz określenie poziomu ich udziału w paszach dla drobiu i świń;
10. Przeprowadzenie oceny stanu produkcji i opłacalności, oraz rynkowej konkurencyjności rodzimych roślin strączkowych, a także określenie poziomu ryzyka działalności gospodarczej podmiotów uczestniczących w rynku rodzimych roślin strączkowych;
11. Zidentyfikowanie mechanizmów istniejącego systemu obrotu na rynku nasion rodzimych roślin strączkowych oraz wstępne zaproponowanie modeli rynkowych umożliwiających zwiększenie popytu na ten surowiec w istniejących w kraju uwarunkowaniach ekonomicznych;
12. Opracowanie składu gatunkowego i odmianowego przykładowych mieszanek do renowacji trwałych użytków zielonych w dostosowaniu do warunków glebowo-klimatycznych;
13. Ocena jakości mięsa z tusz bydła żywionego paszami pochodzącymi z tak wzbogaconych TUZ.

Ponieważ założeniem Programu jest doskonalenie produkcji roślin uprawnych w zakresie zwiększenia i stabilizacji plonów oraz poprawy jakości nasion, w czwartym roku jego realizacji (tj roku 2014) kontynuowane będą następujące badania:

1. Określenie procesów fizjologicznych wpływających na produktywność roślin oraz identyfikacja genów kontrolujących ważne cechy użytkowe grochu i łubinu;
2. Weryfikacja technologii uprawy grochu, łubinów, bobiku, z uwzględnieniem warunków siedliskowych, systemów uprawy i płodozmianów;
3. Określenie możliwości zastosowania jesiennych zasiewów roślin strączkowych, siewu punktowego oraz obserwacja i identyfikacja patogenów grzybowych tej grupy roślin;
4. Oznaczanie wyznaczników żywieniowych poprzez analizy biochemiczne;
5. Testowanie wariantowych receptur koncentratów wysokobiałkowych na zwierzętach gospodarskich;
6. Ocena zaproponowanych systemów obrotu i wykorzystania na cele paszowe roślin strączkowych poprzez weryfikację uzyskanych wyników;
7. Określenie jakości i wpływu wariantowych pasz z trwałych użytków zielonych na jakość, wartość technologiczną i kulinarną mięsa wołowego.

Odnosząc się do pytania o możliwość przedłużenia realizacji Programu Wieloletniego do roku 2020 informuję, że w oparciu o osiągnięte dotychczas wyniki wykonawcy dokonują weryfikacji zadań programu wraz z oceną ewaluacyjną uzyskanych efektów.

Z dotychczas uzyskanych rezultatów jak też stwierdzeń wielokrotnie omawianych podczas seminariów, które odbyły się w ramach Programu, nasuwają się następujące wnioski:

1. Należy kontynuować badania genetyczne wspomagające hodowlę roślin strączkowych, zwracając szczególną uwagę na współpracę pomiędzy instytucjami naukowymi i podmiotami komercyjnymi, zajmującymi się hodowlą roślin;
2. Szczególne znaczenie dla wysokości i stabilności plonów roślin strączkowych będą miały badania nad efektywnością procesów fizjologicznych (w tym poszukiwanie cech przydatnych w selekcji) oraz opracowaniem efektywnych metod i technik hodowli;
3. Kontynuacji wymagają badania dotyczące różnorodnych technologii uprawy roślin strączkowych;
4. Należy rozpocząć badania agrotechniczne z trwałym stosowaniem uproszczeń w uprawie bobiku i lubinu białego. W badaniach powinien być uwzględniony wpływ warunków glebowych na wykorzystanie potencjału plonowania, wpływ desykacji i terminu zbioru na jakość materiału siewnego, stosowane nawożenie i bioregulatory na plonowanie, jakość nasion i efekty ekonomiczne, produktywność i produktywność roślin strączkowych uprawianych w warunkach integrowanej ochrony roślin;
5. Należy zawęzić w badaniach pulę odmian roślin strączkowych oraz motylkowatych drobnonasiennych do kilku najbardziej obiecujących i najkorzystniejszych pod względem plonowania i wartości paszowych;
6. Należy kontynuować badania jakościowe i strawnościowe surowców z rodzimych roślin strączkowych i motylkowatych drobnonasiennych, a także prace nad uszlachetnianiem nasion rodzimych roślin strączkowych. Dotychczasowe badania wskazują na ich większy potencjał w żywieniu zwierząt w porównaniu do informacji zawartych w piśmiennictwie naukowym;
7. Należy, poprzez upowszechnianie wyników uzyskanych w programie oraz dalsze prace wdrożeniowe w gospodarstwach rolnych, docierać do jak najszerszej grupy odbiorców (wytwórci paszowych, producentów trzody chlewnej i drobiu) w celu zbudowania rozpoznawalnego znaku rynkowego, co będzie czynnikiem pobudzającym uprawę strączkowych i wykorzystanie trwałych użytków zielonych oraz da gwarancję dostaw odpowiedniej ilości jednolitego surowca do produkcji pasz,

a także rozpocząć prace nad jakością uzyskiwanych bez soi produktów zwierzęcych, co pozwoli na ich certyfikację (produkty markowe bez GMO);

8. Należy kontynuować prace nad wykreowaniem i doskonaleniem rynkowego systemu obrotu rodzimymi roślinami białkowymi poprzez stworzenie i wypromowanie konkurencyjnej marki produktów wytworzonych na bazie tych roślin, oraz monitorowanie i prognozowanie skutków ekonomiczno finansowych podmiotów uczestniczących w rynku rodzimych roślin białkowych;
9. Należy wykorzystać potencjał produkcyjny roślin motylkowatych drobnonasiennych na trwałych użytkach zielonych warunkujący pozyskanie wysoko wartościowych pasz objętościowych, wysoką jakość produkcji mleka i mięsa przy relatywnie niskich kosztach;
10. Należy, korzystając z bazy ośrodków doradztwa rolniczego i izb rolniczych, uruchomić system szkoleń centralnych, aby dotrzeć do jak największej grupy odbiorców w kraju z informacją o wynikach programu oraz potencjale, jaki niosą ze sobą rośliny strączkowe oraz motylkowate drobnonasienne. oraz korzyściach jakie płyną z uprawy tej grupy roślin.

17 stycznia 2014 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi podpisał deklarację „Soja Naddunajska”, której celem jest zapewnienie w Europie zaopatrzenia w białko wysokiej jakości spełniające wymagania europejskiego rynku oraz europejskiego rolnictwa. Jest to odpowiedź na wzrastający w Europie popyt konsumentów na produkty żywnościowe oparte na soi niemodyfikowanej genetycznie. Dlatego też w ewentualnej kontynuacji Programu oprócz dotychczas badanych gatunków: grochu, łubinów oraz bobiku rozważa się włączenie krajowej soi.

Rozważa się, aby nowy program był realizowany pod nazwą „Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego poprzez ulepszone odmiany, efektywne technologie uprawy, właściwe skarmianie oraz racjonalizację produkcji i marketingu dla wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju”

Na przełomie II i III kwartału br. zaplanowane zostało zgłoszenie o wykazu prac programowych rządu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów projektu uchwały Rady Ministrów w sprawie ustanowienia przedmiotowego programu. Załącznikiem do zgłoszenia będzie wstępny projekt nowego programu z oszacowanymi kosztami jego realizacji na lata 2016-2020.

